

УДК: 378.03.(045)

Андрій Валерійович Осіпцов,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини,
Маріупольський державний університет,
просп. Будівельників, 129а, м. Маріуполь, Україна

РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИХОВАННІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті обґрунтовано візуалізовану модель структурування освітньо-виховного середовища загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів. Розкрито зміст поняття «класичний університет», який досить часто використовується у філософських, педагогічних, соціологічних, культурологічних, нормативно-правових літературних джерелах.

Ключові слова: загальнолюдські цінності, класичний університет, гармонійний розвиток, освітньо-виховне середовище, професійна освіта, соціальна цінність.

Постановка проблеми. Розвиток системи національної освіти в умовах сучасності ускладнюється тим, що в Україні на сучасному етапі відбулися значні зміни в політичному, соціально-економічному, культурному житті, які призвели до певної девальвації цінності праці, загальнолюдських цінностей, які дійсно приносять людині радість й естетичну та морально-етичну насолоду, цінність, можливість соціально-ціннісної самоактуалізації та самореалізації.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконується згідно плану науково-дослідної роботи лабораторії «Духовного та пізнавального розвитку особистості» Маріупольського державного університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що класичний університет як соціальний інститут суспільства розглядається як багатопрофільний вищий навчальний заклад, що здійснює освітню діяльність з широкого спектру природничих, гуманітарних та економічних напрямків науки, є провідним науково-дослідним, науково-методичним центром, здійснює як наукову, так і культурно-просвітницьку діяльність, має розвинуту інфраструктуру підрозділів і відповідний рівень кадрового, матеріально-технічного забезпечення (В. Бездухов, І. Бех, В. Григоренко, А. Копська, В. Луков, С. Сірополько, М. Масол, В. Руденко, В. Тугарінов, Г. Шевченко, І. Яшкін).

Формулювання мети статті й організація дослідження. Метою та завданням нашого дослідження вважаємо розкриття змісту поняття «класичний університет», яке досить часто використовується у філософських, педагогічних, соціологічних, культурологічних, нормативно-правових літературних джерелах. Установлення змісту цієї дефініції забезпечить сутнісне доповнення концептуальних засад нашого дослідження конкретизацією організаційно-управлінських, середо-

вищих, соціально-функціональних, інфраструктурних, культурологічних, виховних, духовно-естетичних ознак цього вищого навчального закладу, в умовах якого здійснюється формування загальнолюдських цінностей майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на наукові праці таких відомих вчених в галузі професійної освіти, управління освітою, соціальної педагогіки, теорії і методики виховання, як А. Артюхіна [1], В. Бездухова [2], І. Беха [3], М. Євтуха [4], А. Єфремова [5], В. Сластьоніна [9], Г. Шевченко [11], які сформулювали структурні параметри та критерії диференціювання ознак становлення класичних університетів як специфічного типу вищих навчальних закладів. Основними ознаками структурованості класичних університетів вищезазначені вчені вважають наступні: багатопрофільний спектр природничих, гуманітарних, технічних, культурологічних дисциплін професійної підготовки за освітньо-професійними програмами всіх рівнів; сприяння фундаментальним та прикладним науковим дослідженням; високий кадровий рівень; сучасну науково-матеріальну базу професійної підготовки; кількісний склад студентів – шість і більше тисяч; здійснення підготовки наукових кадрів не менше ніж за восьма напрямками; наявність умов продуктивної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр».

Вищезазначені ознаки класичного університету доповнюються критеріями його становлення, які переконливо систематизували В. Масальський та Г. Димиденко [7] у наступній когнітивно-логічній формі:

- перший критерій – широкомасштабна підготовка наукових кадрів через аспірантуру та докторантуру;
- розвинена система перепідготовки та підвищення кваліфікації за певним фахом;
- висока частка професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу з ученими ступе-

нями кандидатів та докторів наук, званнями доцентів та професорів;

- становлення вищого навчального закладу як класичного університету протягом терміну не менш ніж 20 років.

Частка освітніх програм, що належать до природничонаукових математичних, гуманітарно-соціальних спеціальностей та напрямків повинна становити більшу частину від інших освітньо-професійних програм, що ліцензовані у вищому навчальному закладі.

З огляду на вищевикладені ознаки критеріїв трансформування вищих навчальних закладів у класичні університети, ми маємо можливість констатувати, що оптимальним відображенням дефініції «класичний університет» є його сутність, викладена у проекті Закону «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» [6, с. 21]. Згідно з ним, класичний університет – це багатопрофільний професійний навчальний заклад, який здійснює освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра з широкого спектра природничих, гуманітарних та економічних напрямків наук, проводить фундаментальні та прикладні дослідження, є провідним науково-методичним центром, має розвинену інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового й матеріально-технічного забезпечення, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність.

Викладена сутність дефініції «класичний університет» у контексті нашого дослідження відображає його структуру та закономірності становлення, розвитку і функціонування, які ми розглядаємо як надбання вищим навчальним закладом інноваційних якостей, функцій, соціальних характеристик, що відображають сукупність освітньо-виховних, морально-етичних відносин, соціально-ціннісних орієнтацій, матеріально-технічних умов професійної освіти та її мотиваторів, духовно-естетичні фактори, під впливом яких виховуються загальнолюдські цінності у студентської молоді, формується їх індивідуальність.

Системний аналіз вищезазначеного явища вищої фахової освіти доводить, що його структурно-функціональні компоненти утворюють освітньо-виховне середовище навчального закладу, яке складається з таких його підсистем, як підсистема соціального спілкування та взаємодії (студентська, педагогічна спільнота, академічні групи, педагогічні колективи); підсистема формуючого впливу факторів професійної підготовки (детермінуюча, освітньо-виховна, розвивально-перетворююча); підсистема формуючого впливу на свідомість студентів (морально-етична, правова, духовно-естетична, наукова, професійно-підготовча, оздоровча).

Розглядаючи інтегративний вплив вищезазначених підсистем середовища вищого навчального закладу, такі відомі вчені в галузі професійної освіти, як В. Бездухов [2], І. Бех [3], А. Єфремов [5], В. Масальський [7], М. Роганова [8], В. Сластьонін [9], Г. Шевченко [11], аргументовано довели, що ці підсистеми утворюють специфічний соціум як вид оточуючого середовища студентів, у якому реалізуються суспільні, матеріальні, морально-етичні, духовно-естетичні, правові умови їх існування, освіти, виховання, професійно-трудової підготовки, формування культури здоров'я, соціально-ціннісної самореалізації.

Отже, освітньо-виховне середовище класичного університету набирає соціально-культурологічної актуальності, яка вимагає від науковців та педагогічної спільноти вищих навчальних закладів України проективної розробки та обґрунтування методологічних і технологічних підходів до його інноваційного структурування, психолого-педагогічного використання в процесі професійної освіти, формування її інтеграційно-кумулятивних освітньо-виховних ефектів.

Стосовно актуалізації середовищного підходу до виховання загальнолюдських цінностей, у студентів класичних університетів набирає фундаментальності узагальнення, сформульоване видатним педагогом, вченим Г. Шевченко [11], яка аргументовано довела, що освітньо-виховний, культурологічний простір вищого навчального закладу включає морально-етичну та естетичну взаємодію педагога і студента, студентів між собою (інтерації). Вищий навчальний заклад є освітньо-культурним середовищем, яке вмщує в собі потенційні можливості культурної освіти особистості. Аксиологічний аспект середовища освіти і розвитку особистості обумовлений тим, що естетичне та морально-етичне середовище є найбільш універсальним різновидом культурного простору, що гармонізує всі сторони і форми людського буття.

З огляду на фундаментальні наукові праці таких відомих вчених, як В. Бездухов [2], В. Масальський [7], М. Роганова [8], М. Федорова [10], Г. Шевченко [11], J. Watson [12], які переконливо довели системну організацію освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу, його соціально-педагогічний вплив на теоретичну модель структурування виховного процесу формування загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів, ми проективно розробили візуалізовану модель освітньо-виховного середовища вищезазначеного навчального закладу (рис. 1).

Враховуючи наукові дані, викладені у працях вищезазначених вчених, та їх системну інтерпретацію, яка переконливо довела конструктогенні властивості педагогічних моделей відкритого типу, ми визначили наступні інноваційні ознаки освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу (рис. 1):

- керованість освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу як динамічної системи відкритого типу, що включає наступні її процедури: організацію та конкретизацією цілей і завдань; контроль, що включає форми оперативного, поточного та етапного моніторингу; регулювання; корегування; стимулювання, зворотній зв'язок;

- інтерактивна структурованість освітньо-виховного середовища, яка забезпечує ефективну співпрацю, спілкування, співтворчість; виховні взаємини; самооцінку, морально-етичну та фахову рефлексію; самоактуалізацію; соціально-ціннісне самовизначення; взаємодопомогу в системі взаємовідносин студент D студентD педагог D академічна група D освітньо-виховне середовище;

- системний вплив мотиваторів виховання загальнолюдських цінностей у студентської молоді та її фахової підготовки, що створюють «силове мотиваційне поле» в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу, яке актуалізує самовиховання, самоосвіту, морально-етичну та духовно-естетичну діяльність майбутніх фахівців;

- системна реалізація в освітньо-виховному середовищі педагогічних технологій та новітніх методик аксіологічної, педагогічної, психологічної і соціальної підтримки (супроводу навчально-виховної діяльності студентської молоді, який обумовлює ефект соціально-педагогічної фасилітації, сталої соціально-ціннісної самореалізації, формування інтеріоризованої морально-етичної та духовно-естетичної свідомості, гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця, який є носієм загальнолюдських цінностей, цінностей

професійно-трудової культури індивіду;

- аксіологічно збагачений спосіб життя студентської молоді, який є допоміжною системою різновидів її матеріальної, духовної, морально-етичної та інформаційної життєдіяльності, в поєднанні із загальнолюдськими цінностями і психолого-педагогічними умовами їх становлення;

- системне формування загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів, на засадах яких продуктивно формується їх індивідуальність, що включає адекватно виховані соціальні ролі, спосіб життя як аксіологічно структуроване співвідношення діяльності і цінностей; усвідомлений сенс життя; конструювання особистісного проекту життя; пізнавально-виховну мотивацію та інтеріоризовану загальнолюдську культуру особистості; особистісну регуляцію взаємодії власного «Я» зі світом, середовищем та з тим, як світ, середовище сприймає індивіда і як «Я» сприймає світ;

- системна профілактика у студентської молоді «культурного екстремізму», який виникає в умовах природної неоднорідності освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу, в структурі якого імплантована субкультура студентів, що є носієм не

тільки морально-етичних, естетичних, правових цінностей, соціально-адаптивних тенденцій, але і містить в собі девіантні форми поведінки, елементи соціальної дезадаптованості, антистатичні смаки. Профілактичний вплив освітньо-виховного середовища здійснюється шляхом інтерактивного формування загальнолюдських цінностей у студентської молоді, зміни парадигми вищої освіти, утвердження особистісно-орієнтованого підходу до виховання особистості майбутнього фахівця, яке здійснюється на основі системної гуманітаризації освіти;

- інтерактивно організоване освітньо-виховне середовище вищого навчального закладу, яке є потужним чинником, що визначає характер морально-етичного, естетичного, соціального виховання студентської молоді шляхом керованої зміни процесів продукування і способів споживання мистецтва, культури, форм їх побудови, які в сучасних умовах вищої професійної освіти характеризуються епізодичністю функціонування системи виховання загальнолюдських цінностей, естетичної та морально-етичної освіти та її поверхневим впливом на студентство;

- суб'єкт D суб'єктні взаємовідносини як основа виховного спілкування, взаємодії, співпраці, співтворчості, взаємодопомоги в освітньо-виховному середовищі університету, які детермінують сприйняття студентами моралі як реального явища їх навчально-виховної діяльності, тому що це вимагає від них свідомого морально-етичного самоконтролю, наслідування ідеальних зразків, прояву загальнолюдських цінностей;

- системна реалізація міжгалузевої, міждисциплінарної інтеграції когнітивно-виховних аксіологічно структурованих факторів професійної освіти та виховання особистості студентів класичних університетів, на засадах якої формуються стійкі кумулятивні ефекти загальнолюдських цінностей, фаховоспрямованих здібностей, морально-етичного світогляду і аксіологічного мислення, духовно-естетичної культури людини, культури її психосоматичного здоров'я, соціально-культурної адаптивності майбутніх фахівців;

- інноваційно структуроване освітньо-виховне середовище класичного університету, яке є продуктивним підґрунтям управління вищим навчальним закладом, що спрямовується, у відповідності до його системоутворюючого чинника (рис. 1), на створення прогностичних, ціннісних, педагогічних, психологічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, духовно-естетичних, ергономічних, морально-етичних, валеологічних умов, необхідних для ефективного функціонування і сталого розвитку, модернізації та оптимізації навчально-виховного процесу, реалізації цілей навчального закладу, що детерміновані суспільним замовленням.

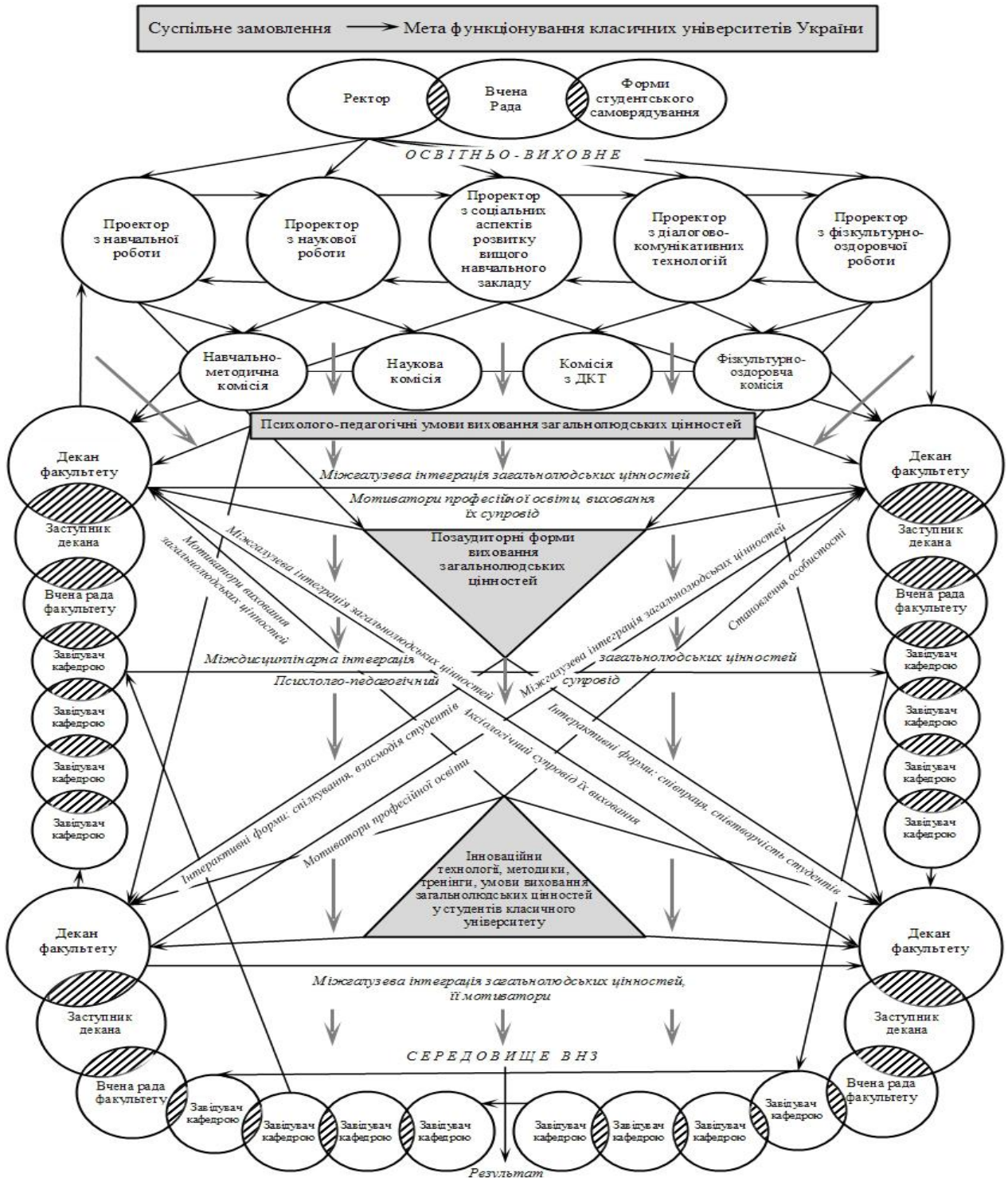

Рис 1. Візуалізована модель структурування освітньо-виховного середовища виховання загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів

Викладена низка інноваційно-проективних параметрів знаходить прогнозоване відображення у візуалізованій моделі освітньо-виховного середовища класичного університету (рис. 1), що дозволяє зрозуміти та новітньо використати закономірності його функціонування з метою ефективного виховання загальнолюдських цінностей у студентській молоді.

Візуалізована модель структурування вищезначеного середовища (рис. 1) доводить, що воно об'єктивно утворено офіційними структурами класичного університету, які реалізують формалізовані функції його діяльності, що визначені суспільним замовленням, і на основі якого визначені мета та завдання діяльності ректорату, вченої ради, форм сту-

дентського самоврядування, складу проректорів та кафедр. Як впливає із змісту візуалізованої моделі освітньо-виховного середовища університету (рис. 1), культурними детермінантами його становлення та подальшого розвитку є актуальність виховання загальнолюдських цінностей у студентській молоді, на засадах яких шляхом інтерактивних, міжгалузевих, міждисциплінарних, міжкультурних, морально-етичних інтеграційних процесів, соціального та психолого-педагогічного супроводу, системної реалізації спеціальних психологічних і педагогічних умов виховується гармонійно розвинена особистість майбутніх фахівців (рис. 1).

Системний аналіз теоретичних та методологічних аспектів структурування освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу дозволяє встановити і проєктивно реалізувати в цій педагогічній системі відкритого типу комплементарно організовані прямі, зворотні, опосередковані структурно-функціональні зв'язки (рис. 1), які за своєю природою утворюють демократичне за сутністю та аксіологічною спрямованістю освітньо-виховне середовище класичного університету.

Встановлені виховні стосунки в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу детермінують сукупність взаємозв'язків між суб'єктами професійної освіти, її численними цінностями духовно-етичного, морального, фахового, загальнолюдського, естетичного, суб'єкт D суб'єктного порядку, що знаходить своє відображення та подальший розвиток у планах виховної роботи факультетів і кафедр класичного університету.

Як впливає із змісту візуалізованої моделі освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу (рис. 1), вищевикладені взаємозв'язки її компонентів утворюють оптимальні композиційні умови для функціонування таких двох його ланок:

- підсистема інноваційних форм, методик, технологій позааудиторної виховної роботи зі студентами, яка складається із системної діяльності лекторів, клубів, гуртків, консультативних пунктів, семінарів, науково-дослідних лабораторій, вікторин, конференцій, а також із формування різноманітних морально-етичних та духовно-естетичних законів на рівні академічних груп, факультетів, університету з тематики виховання загальнолюдських цінностей (самовиховання) у майбутніх фахівців;

- підсистема інноваційних форм навчально-виховної діяльності студентів у відповідності до регламенту навчальних планів з професійної підготовки, що включає морально-етичні локуси, педагогічні технології виховання загальнолюдських цінностей в циклі гуманітарних та духовних дисциплін, морально-етичні тренінги щодо поведінки майбутнього фахівця в суспільстві, у т. ч. в умовах ризику, конфлікту, морально-етичного вибору, відповідальності, дисципліни, адекватної реалізації амбітності,

командної діяльності, соціально-ціннісного самовизначення та самореалізації.

Наявність у структурі освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу вищезазначених його ланок доводить, що духовно-естетичне, морально-етичне середовище у педагогічному процесі спрямовується на стале збагачення духовно-ціннісного середовища і внутрішнього середовища особистості як фактору освіти та розвитку етичної та морально-етичної особистості. Це середовище інтеріарізовано спрямовує особистість до морально-етичних переважень в культурно-освітньому полі вищого навчального закладу, на розвиток у студентів здібностей до морально-етичного та духовно-етичного рефлексування, духовних переважень та морально-етичних оцінок.

З метою досягнення комфортних та мотивуючих соціально-педагогічних умов перебування і навчально-виховної діяльності студентів у вищому навчальному закладі в структурі освітньо-виховного середовища наскрізну позицію обіймає аксіологічно структурований соціально-педагогічний супровід виховання загальнолюдських цінностей у майбутніх фахівців (рис. 1).

У процесі синергетичної характеристики системної структури освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу його інтерактивна ознака забезпечує ефективну реалізацію не тільки організованих (формалізованих) форм професійної освіти, а й спонтанне утворення складних просторових, часових, функціональних структур на засадах кооперативних, колективних, групових (діади, тріади, мікрогрупа, мала група) взаємодій в системах типу «студент D студент», «студент D педагог», «педагог D мала група», «студент D мала група», «студент D педагог D освітньо-виховне середовище», що стало оптимізує вплив середовища на виховання загальнолюдських цінностей особистості майбутніх фахівців (рис. 1).

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, викладена проєктивна та виховна сутність освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу, візуалізована модель його структурування в процесі виховання загальнолюдських цінностей у студентської молоді переконливо доводить, що професійна освіта, виховання майбутнього фахівця в нашому науково-аксіологічному дослідженні відповідає положенням концепції В. Вернадського стосовно її духовного розвитку, яка полягає у створенні культурного середовища вищого навчального закладу, у наданні кожному заняттю, всьому навчально-виховному процесу особливої аури високоморального благовіння перед цінністю життя, краси, порядності, гідності людини та особистості, а також у постійному зверненні студентів до найвищих зразків, що досягнуті в науці, техніці, культурі, житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюхина А. И. Образовательная среда высшего учебного заведения как педагогический феномен (на материале проектирования образовательной среды медицинского университета) : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Артюхина Александра Ивановна ; Волгоград. гос. пед. ун-т. – Волгоград, 2007. – 377 с.
2. Бездухов В. П. Нравственно-ценностная сфера студента: диагностика и формирование : моногр. / В. П. Бездухов, Т. В. Жирнова. – Москва : Моск. психол.-соц. ин-т, 2008. – 202 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. для студентів вищих навч. закладів / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2008. – 848 с.
4. Євтух М. Б. Проблеми виховання молоді в світлі християнського вчення / М. Б. Євтух, Т. Д. Тхоржевська // Вісник православної педагогіки. – 1999. – № 1. – С. 54–59.
5. Ефремов А. А. Педагогические условия влияния культурной среды вуза на формирование нравственных ценностей студентов: в контексте мультикультурного образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 Общая педагогика, история педагогики и образования / Ефремов Андрей Алексеевич. – Москва, 2006. – 239 с.
6. Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] : проект Закону України. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/newstmp/2008/10_12/doc3.doc.

REFERENCES

1. Artyuhina, A. I. (2007). *Obrazovatel'naya sreda vysshogo uchebnogo zavedeniya kak pedagogicheskiy fenomen (na materiale proektirovaniya obrazovatel'noy sredy meditsinskogo universiteta)* [Educational environment of a university as a pedagogical phenomenon (on the example of projecting educational environment of a medical university)]. *Candidate's thesis*. Volgograd. gos. ped. un-t. [in Russian].
2. Bezduhov, V. P., Zhirnova, T. V. (2008). *Nravstvenno-tsennostnaya sfera studenta: diagnostika i formirovaniye* : monogr. [Student's moral and value sphere: diagnostics and formation: monograph]. Moscow: Mosk. psihol.-sots. in-t [in Russian].
3. Bekh, I. D. (2008). *Vykhovannia osobystosti : pidruch. dlia studentiv vyshchikh navch. zakladiv* [Education of personality: textbook for students]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
4. Yevtukh, M. B., Tkhorzhevskaya, T. D. (1999). *Problemy vykhovannia molodi v svitli khrystyianskoho vchennia* [Problems of education youth in Christian teaching]. *Visnyk pravoslavnoi pedahohiky – Newsletter of Orthodox Pedagogy*, 1, 54-59 [in Ukrainian].
5. Efremov, A. A. (2006). *Pedagogicheskie usloviya vliyaniya kulturnoy sredy vuza na formirovaniye нравstvennykh tsennostey studentov: v kontekste multikulturnogo obrazovaniya* [Pedagogical conditions of university cultural environment influence on the formation of moral values of students]. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
6. *Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»: proekt Zakonu Ukrainy*. [About updating the Act of

7. Масальський В. Класичні університети України: історія походження та зміст терміна / В. Масальський, Г. Димиденко // Схід. – 2010. – № 7 (107). – С. 105–110.

8. Роганова М. В. Духовна культура особистості в освітньо-виховному процесі вищої школи / М. В. Роганова // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. – Слов'янськ : СДПУ, 2006. – Вип. 31. – С. 52–58.

9. Слостенин В. А. Аксиологические основания образования / В. А. Слостенин // Ценностные приоритеты общего и профессионального образования : материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Москва, 12–14 сент. 2000 г. – Москва : МПГУ, 2000. – Ч. 1. – С. 26–31.

10. Федорова О. Н. Синергетическая модель образования / О. Н. Федорова // Мир образования. – 1997. – № 5. – С. 14–17.

11. Шевченко Г. П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період / Г. П. Шевченко, Х. М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 208 с.

12. Watson J. Psychology as the behaviorist views it [Electronic resource] / J. Watson // *Psychological Review*. – 1913. – Vol. 20. – P. 158–177. – Mode of access: <http://psychclassics.yorku.ca/Watson/views.htm>.

Ukraine “On higher education”: project of Act of Ukraine. Retrieved from:

www.mon.gov.ua/newstmp/2008/10_12/doc3.doc. [in Ukrainian]

7. Masalskiy, V., Dymydenko, H. (2010). *Klasychni universytety Ukrainy: istoriia pokhodzhennia ta zmist termina*[Classical universities of Ukraine: origin and essence of the term]. *Skhid – East*, 7 (107), 105–110 [in Ukrainian].

8. Rohanova, M. V. (2006). *Dukhovna kultura osobystosti v osvithno-vykhovnomu protsesi vyshchoi shkoly* [Spiritual culture of personality in educational process of higher school]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu : nauk.-metod. zb. – Humanization of educational process: collection of scientific works*, 31, 52-38. Sloviansk : SDPU [in Ukrainian].

9. Slastenin, V. A. (2000). *Aksiologicheskie osnovaniya obrazovaniya* [Axiological foundations of education]. *Tsennostnyie prioritetyi obshego i professional'nogo obrazovaniya : materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf. – Value priorities of comprehensive and professional education: proceedings of the international scientific conference*. Moscow: MPGU [in Russian].

10. Fedorova, O. N. (1997). *Sinergeticheskaya model obrazovaniya* [Sinergetic pattern of education]. *Mir obrazovaniya – World of education*, 5, 14–17 [in Russian].

11. Shevchenko, H. P., Dzhaber, Kh. M. (2004). *Estetichne vykhovannia u vyshchikh navchalnykh zakladakh Ukrainy u suchasnyi period* [Aesthetic education in higher

educational establishments in modern Ukraine]. Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].

12. Watson, J. (1913). Psychology as the behaviorist views it. *Psychological Review*, 20 (Vol), (pp) 158–177. Retrieved from: <http://psychclassics.yorku.ca/Watson/views.htm>. [in English].

trieved from: <http://psychclassics.yorku.ca/Watson/views.htm>. [in English].

Андрей Валерьевич Осипцов,
кандидат педагогических наук, доцент,
заведующий кафедрой физического воспитания, спорта и здоровья человека,
Мариупольский государственный университет,
просп. Строителей, 129а, г. Мариуполь, Украина

РАЗРАБОТКА И ОБОСНОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ВОСПИТАНИИ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ СТУДЕНТОВ КЛАССИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Социально-культурное развитие независимой Украины побудило к новому видению развития его духовного, морально-этического, интеллектуального и профессионально-трудового потенциала, ускорила изменения в сознании человека, в общественной жизни, что вполне закономерно, актуализировала сложные аксиологические, праксиологические, психолого-педагогические проблемы функционирования национальной системы образования и воспитания, высшего профессионального образования на уровне классических университетов нашего государства. Целью статьи является осуществление системного анализа состояния воспитания общечеловеческих ценностей личности студентов классических университетов, разработка и обоснование теоретической модели и критериальной базы воспитания общечеловеческих ценностей у студенческой молодежи В контексте целей и задач исследования необходимо раскрыть содержание понятия «классический университет», которое довольно часто используется в философских, педагогических, социологических, культурологических, нормативно-правовых литературных источниках. Установление содержания этой дефиниции обеспечит сущностное дополнение концептуальных основ исследования конкретизацией организационно-управленческих, экологических, социально-функциональных, инфраструктурных, культурологических, воспитательных, духовно-эстетических признаков высшего учебного заведения, в условиях которого осуществляется формирование общечеловеческих ценностей будущего специалиста. Системный анализ высшего профессионального образования доказывает, что его структурно-функциональные компоненты образуют образовательно-воспитательную среду учебного заведения, которое состоит из следующих его подсистем: подсистема социального общения и взаимодействия (студенческая, педагогическая общественность, академические группы, педагогические коллективы); подсистема формирующего влияния факторов профессиональной подготовки (детерминирующая, образовательно-воспитательная, развивающе-преобразующая); подсистема формирующего воздействия на сознание студентов (морально-этическая, правовая, духовно-эстетическая, научная, профессионально-подготовительная, оздоровительная). Изложенный ряд инновационно-проективных параметров находит прогнозируемое отражение в визуализированной модели образовательно-воспитательной среды классического университета, позволяет понять и по-новому использовать закономерности его функционирования с целью эффективного воспитания общечеловеческих ценностей у студенческой молодежи. Изложенная проективная и воспитательная сущность образовательно-воспитательной среды высшего учебного заведения, визуализированная модель его структурирования в процессе воспитания общечеловеческих ценностей у студенческой молодежи доказывает, что профессиональное образование, воспитание личности будущего специалиста в нашем научно-аксиологическом исследовании соответствует положениям концепции Вернадского о ее духовном развитии, которая заключается в создании культурной среды высшего учебного заведения, в предоставлении каждому занятию, всему учебно-воспитательному процессу особой ауры высоко нравственного благоговения перед ценностью жизни, красоты, порядочности, достоинства и личности.

Ключевые слова: общечеловеческие ценности, классический университет, гармоничное развитие, образовательно-воспитательная среда, профессиональное образование, социальная ценность.

Andrii Osiptsov,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),
Head of the Department of Physical Education, Sports and Health,
Mariupol State University,
129a, Prospect Budivelnikiv, Mariupol, Ukraine

DEVELOPMENT AND JUSTIFICATION OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN INSTILLING HUMAN VALUES IN STUDENTS OF CLASSICAL UNIVERSITIES

Social and cultural development of independent Ukraine have led to a new vision of the spiritual, moral and aesthetic, intellectual, professional and labor potential, have accelerated changes in human minds, public life, have actualized complex axiological, praxiological, psychological and pedagogical problems of functioning of national educational

system, as well as classical universities in our country. The article is aimed at implementing a systematic analysis of instilling human values in students of classical universities, developing and validating a theoretical model and criteria base of instilling human values in students. In the context of the goals and objectives of the study it is necessary to reveal the essence of the concept of “classical university”, which is often used in philosophical, educational, social, cultural, legal literature. Its definition will provide the essential complement of conceptual principles of the research, specification of organizational and managerial, environmental, social, functional, cultural, educational, spiritual and aesthetic features of the university, in terms of which the formation of human values of future specialists is provided. Systematic analysis of higher education proves that its structural and functional components form education environment of an educational institution, which consists of the following subsystems: a subsystem of social communication and interaction (between students, teachers the whole community, academic groups, pedagogical staff); subsystem of formative influence of professional training factors (determining, educative, developing and transforming); subsystem of formative influence on students’ minds (moral and aesthetic, legal, spiritual and aesthetic, scientific, professional, recreational). The outlined number of innovative and projective parameters finds its reflection in the visualized model of educative environment of classical university that allows understanding and using the patterns of its functioning in order to instill in students human values. Projective and educational essence of educational environment of a higher educational establishment, visualized model of its structuring in the process of instilling human values in students proves that the professional education, upbringing of future specialists’ personalities in the presented scientific and axiological study complies with the concept of V. Vernadsky concerning its spiritual development, which is aimed at creating a cultural environment of a university, providing each lesson and the whole educational process special aura of reverence for values of life, beauty, integrity, human dignity.

Keywords: human values, classical university, harmonious development, educational environment, professional education, social importance.

Рецензент: доктор медичних наук, професор О. П. Романчук

Подано до редакції 27.04.2015